

Yunus Emre'nin *Risaletün Nushiyye*'si ve *Divan*'ı Üzerine Yeni Bir İnceleme

A New Examination of the Risaletun Nushiyye and Divan by Yunus Emre

Ali CİN*
Vasfi BABACAN**

Özet: XIII. yüzyıl Türk edebiyatının önemli temsilcilerinden biri şüphesiz ki Yûnus Emre'dir. Bugün için Yûnus'tan bize intikâl eden biri *Risâletü'n-Nushiyye*, biri *Divân* olmak üzere iki eser bulunmaktadır. Yunus'un eserlerinin yurt içinde, yurt dışında ve özel şahıs kütüphanelerinde birçok nüshası bulunmaktadır. Ancak bugün için elimizde bulunan bu nüshaların hiçbirisi müellif hattı değil daha sonradan istinsah edilmiş olan nüshalardır. Bu nüshalar içerisindeki en iyi nüsha, Süleymaniye Kütüphanesi, Fatih Kitapları 3889'da kayıtlı bulunan imla, kağıt ve yazı karakteri (nesih) bakımından daha ziyade XV. yüzyıl özellikleri gösteren nüshadır. Fatih nüshası, 1965 yılında Abdülbaki Gölpınarlı tarafından 1991 yılında da Kültür Bakanlığı tarafından tıpkıbasım olarak yayımlanmıştır. Yunus Emre'nin her iki eseri de Eski Anadolu Türkçesinin özelliklerini bünyesinde barındırmaktadır. Bugüne değin yapılan çalışmalarda Yunus'un eserleri genel olarak edebiyat açısından incelenmiştir. Dil açısından az da olsa araştırmalar bulunsa bile bu çalışmalar istenilen seviyede değildir. Söz konusu bu çalışmamızda Yunus'un *Risâletü'n-Nushiyye* ve *Divân*'ı imla, ses, şekil ve söz varlığı açısından değerlendirilecek ve söz varlığı ayrıntılı biçimde grafiklerle gösterilecektir.

Anahtar sözcükler: Yunus Emre, Eski Anadolu Türkçesi, Yunus Emre Divanı, Yunus Emre'nin söz varlığı

Abstract: One of the leading representatives of XIIIth century Turkish literature is undoubtedly Yunus Emre. One of the two literary works that survived today by Yunus Emre is his *Risaletun Nushiyye* the other is his *Divan*. Many other copies of his works are available in libraries domestic and abroad and in the collections of private individuals. However, none of these copies are in the original script of the author. The best copy is at the Süleymaniye Library, Fatih Books spelling registered in 3889, thought to belong to the XVth century due to the paper and naskh style of calligraphy employed. The Fatih copy was published as a facsimile by Abdülbaki Gölpınarlı in 1965 and by the Ministry of Culture in 1991. Both of Yunus Emre's works incorporate the features of the old Anatolian Turkish language. To date, Yunus Emre's works have been examined mainly in terms of literature rather than language. Although there are some studies of the language, it is not at the desired level. In this study, the *Risaletun Nushiyye* and the *Divan* by Yunus will be evaluated in terms of spelling, sound, shape, and in vocabulary and the vocabulary will be detailed in graphics.

Keywords: Yunus Emre, Old Anatolian Dialect, Divan by Yunus Emre, Yunus Emre's vocabulary

* Doç. Dr., Akdeniz Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, alicin@akdeniz.edu.tr

** MEB'te öğretmen, vasfibabacan@outlook.com

Bu çalışma Vasfi Babacan'ın yayımlanmamış yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

Giriş

Türk edebiyatının önemli şahsiyetlerinden biri olan Yûnus Emre üzerine şimdye kadar çok şey yazılıp çizilmiş, eserleri üzerine de birçok çalışma yapılmıştır. Bu çalışmalardan en bilimsel olanları XX. yüzyılın başlarında E. J. W. Gibb ve Fuat Köprülü ile başlayarak Abdülbaki Gölpınarlı, Faruk Kadri Timurtaş ve Mustafa Tatçı ile devam etmiştir. Bu ciddi çalışmalarla birlikte bu süreçte yapılmış olan diğer tüm çalışmaları ele aldığımızda, bu çalışmalarda bazı eksikliklerin varlığını anlamak zor değildir. Yûnus Emre'nin eserleri üzerine ciddi bir gramer çalışmasının olmaması, bu eserlerin gramatikal dizininin tam olarak yapılamamış olması, ayrıca tasavvuf düşüncesinin yeni baştan incelenerek Yûnus Emre'nin, yaşadığı dönemin tasavvuf akımları ile beraber ele alınmaması bu eksiklerden bazılarıdır.

Yûnus, çağına göre bilgi ve zekâ düzeyi yüksek bir insandı. Medrese eğitimi görmüş, devrin bilimlerini, Arapçayı, Farsçayı, dört kitabı, hadisleri, peygamber kıssalarını, Vahdet-i Vücûd'u, skolastik felsefeyi, mitolojiyi ve daha pek çok şeyi öğrenmişti. İlim, Allah'ın bir sıfatı olduğu için Yûnus bilgiyi kendi nefesine mal edemezdi. Ona göre insan, ancak geçici bir süre bu sıfatı yüklenebilirdi. İşte bu yüzden aşkı öğrendikten sonra bildiği her şeyi unutma ve içini boşaltma yoluna giderek ilhamın efendisine boyun eğmiştir.

Şunu söylemeliyiz ki Yûnus, hiçbir zaman şairlik iddiası içinde değildir. O, içinde durmadan çağıldayıp gürleyen duygu ve düşüncelerini, kimi zaman da telvîn hâllerini dışa vurma, Allah, evren, tecelliler ve insanî nefis ile ilgili öğretilerini yayma düşüncesindedir. O da, tıpkı diğer sufi şairler gibi, bunun için en uygun edebiyat formu olan şiiri seçmiş ve bunu en etkili propaganda aracı olarak kullanmıştır.

İlim dili olarak Arapçanın, edebiyat dili olarak da Farsçanın kullanıldığı Selçuklular dönemi Anadolu'sunda Yûnus Emre'den başka eserlerinde Türkçe kullananların sayısı fazla değildir. Bu dönemde Ahmed Fakîh, Şeyyad Hamza, Hoca Dehhânî, Sultan Veled, "*Kıssa-yı Yûsuf*"un yazarı Ali ile bazı manzume ve beyitleriyle Mevlânâ Türkçe eserler vermişlerdir. Yine Yûnus'la çağdaş olan Gülşehri ve Âşık Paşa da bu dönemde Türkçe ile eser verenler arasındadır. Dönemin eserleri, Hoca Dehhânî'ninkiler müstesna tutulduğunda daha çok dinî, tasavvufî ve ahlakî mahiyette eserlerdir (Timurtaş, 1992, 108).

XIII. yüzyıl şairi olan Yûnus Emre'nin, Türkçe şiirler yazan çağdaşlarıyla mukayese edildiğinde, yaşadığı dönemin tüm özelliklerini eserlerinde sergilediğini söylemeye mecburuz. Bu sebeple Yûnus, Türkçenin XIII. ile XV. yüzyılları arasındaki dönemini ihtiva eden "Eski Anadolu Türkçesi"nin veya bir başka deyişle "*Eski Türkiye Türkçesi*"nin en önemli temsilcilerinin başında gelir.

Yûnus Emre, eserlerinde kullandığı dil ile XIII. yüzyıl Anadolu'sunda yeni bir edebiyat dilinin doğuşunda en mühim rolü oynayanlardan biri olmuş, Türkçeyi son derece güzel kullanıp geliştirmiştir. Bu dil Yûnus Emre'yle, İslâmî Türk medeniyetinin o devirde taşıdığı bütün zenginliği içine alan ve aksettiren millî bir dil olmuştur. Bu yüzden bu dil, Türk halkının bütün duygu, heyecan ve düşüncelerini, bütün iç zenginliğini en iyi şekilde verebildiği için de son derece samimî ve bizdendir (Timurtaş, 1980, II).

Yûnus Emre, geniş halk kitlelerini etkileyen tasavvuf felsefesini Türk dili ile hem güzel hem kifayetli söyleme sırrını keşfetmiş bir şairdir. Yûnus Emre'ye kadar, üç milletin üzerinde asırlarca işlediği Acem lisanı bile Vahdet-i Vücûd inancını Yûnus Emre Türkçesi kadar kolay söyleyememiştir. Yûnus'un şiiri kolay söyleyişi ve onun bu aziz hizmeti sayesinde Türkçe diğer diller karşısında kati zaferine ulaşmıştır. Ancak şunu da özellikle vurgulamak gerekir ki Yûnus Emre'nin Türkçesi, bazılarının yanlış olarak söyledikleri gibi bir öz Türkçe değildir. Bu dil, ortak İslâm medeniyeti içinde öteden beri gelişmeye başlamış ve bu ortak medeniyet dillerinden

Türkçeleştirilmiş kelimelerle zengin bir İslâmî Türk dilidir (Banarlı, 1987, 335).

Abdülbaki Gölpınarlı, Yûnus'un dilini çağdaşlarıyla karşılaştırarak, onun dilinin Sultan Ved, Dehhânî, Şeyyad Hamza, Âşık Paşa ve Said Emre'nin eserlerinde görülen dilin aynısı olduğu kanısına vararak Yûnus'un hâlis Anadolulu olduğunu söyler. Gölpınarlı'ya göre, Yûnus'u benimseyen halk, Yûnus'un dilini değiştirmeye koyuldu ve bu sayede Yûnus'un dili her devrin hatta bu günün dili oldu (Gölpınarlı, 1992, 113-118).

Fuat Köprülü, dil husûsiyetleri bakımından Yûnus'un çağdaşlarıyla birlikte dâhil olduğu Eski Anadolu Türkçesi'nin Azeri lehçesiyle büyük bir yakınlık ve benzerlik gösterdiğine dikkat çekerek Yûnus'un lisanını, o devir Anadolu eserleri gibi, biraz arkaik olmakla beraber, saf Anadolu Türkçesi olarak görür (Köprülü, 2007, 273-274).

Fahir İz, Yûnus'un sonraki yüzyıllarda üç ayrı kol olarak gelişen Dîvân, Tekke ve Halk şiiri çığrılarını kapsayan şiir ve dil anlayışıyla gerçek Türk şiirini yarattığı görüşündedir. Nasıl ki İtalyan yazı dilinin kurucusu Dante ise, onun çağdaşı olan Yûnus Emre de Türk şiir dilinin kurucusudur (İz, 1991, 209).

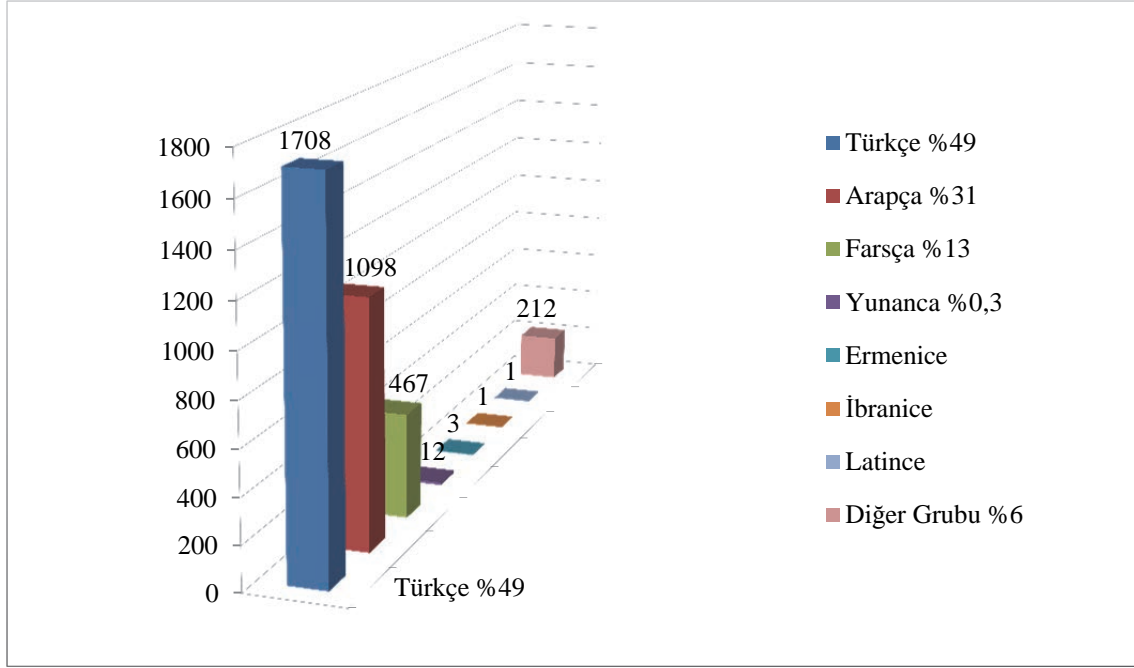
Mustafa Tatçı ise, Yûnus'un asıl dehasını, Türkçeyi sanatkârâne bir üslûpla kullanmasında arar ve Yûnus'u âdetâ Türkçe tasavvuf ve ıstılah dilinin kurucusu sayar. Tatçı'ya göre Yûnus'un dilinde Türkçe, edebî ve estetik bir hüviyet kazanmış, canlanıp yayılmıştır. Üstelik bu dil, İslâmî Türk medeniyetinin o devirde taşıdığı bütün zenginliği içine alan ve aksettiren bir özellik arz eder (Tatçı, 2008b, 97-98 2008).

Tüm bu görüşlerin ortak noktası, Yûnus'un dilinin Türkçe ağırlıklı olmak üzere, Türk-İslâm dilinin olduğu gerçeğidir. Yine ortak kanı, Türkçeyi büyük bir ustalıklı kullanan şairin, Türkçenin bir edebiyat dili olmadaki üstün gücünü ortaya koyduğu şeklindedir. Yûnus'un eserlerini söz varlığı, imla, ses ve şekil bilgisi açısından şu şekilde değerlendirebiliriz:

Söz Varlığı

İlk kez *Orhun Abideleri'*nde olgun bir hâlde karşımıza çıkan ve *Dîvânü Lûgati't-Türk, Kutadgu Bilig, Dîvân-ı Hikmet* gibi eserlerle zenginliği ortaya konan Türkçe, Yûnus Emre'nin eserlerinde altın çağını yaşamış ve zirveye çıkmıştır. İncelememize konu olan metin Fatih nüshasını incelediğimizde bunu net bir şekilde görebiliyoruz. Gramatikal dizinini hazırladığımız Metinde 3502 madde başı söz varlığı mevcuttur. Bu söz varlığının dillere göre dağılımını tespit ettiğimizde şöyle bir tablo ortaya çıkmaktadır:

- Türkçe (T.): Madde başı 1708 söz varlığı.
- Arapça (Ar.): Madde başı 1098 söz varlığı.
- Farsça (Far.): Madde başı 467 söz varlığı.
- Yunanca (Yun.): Madde başı 12 söz varlığı.
- Ermenice (Erm.): Madde başı 3 söz varlığı.
- İbranice (İbr.): Madde başı 1 söz varlığı.
- Latince (Lat.): Madde başı 1 söz varlığı
- Diğer grubu: Madde başı 212 söz varlığı

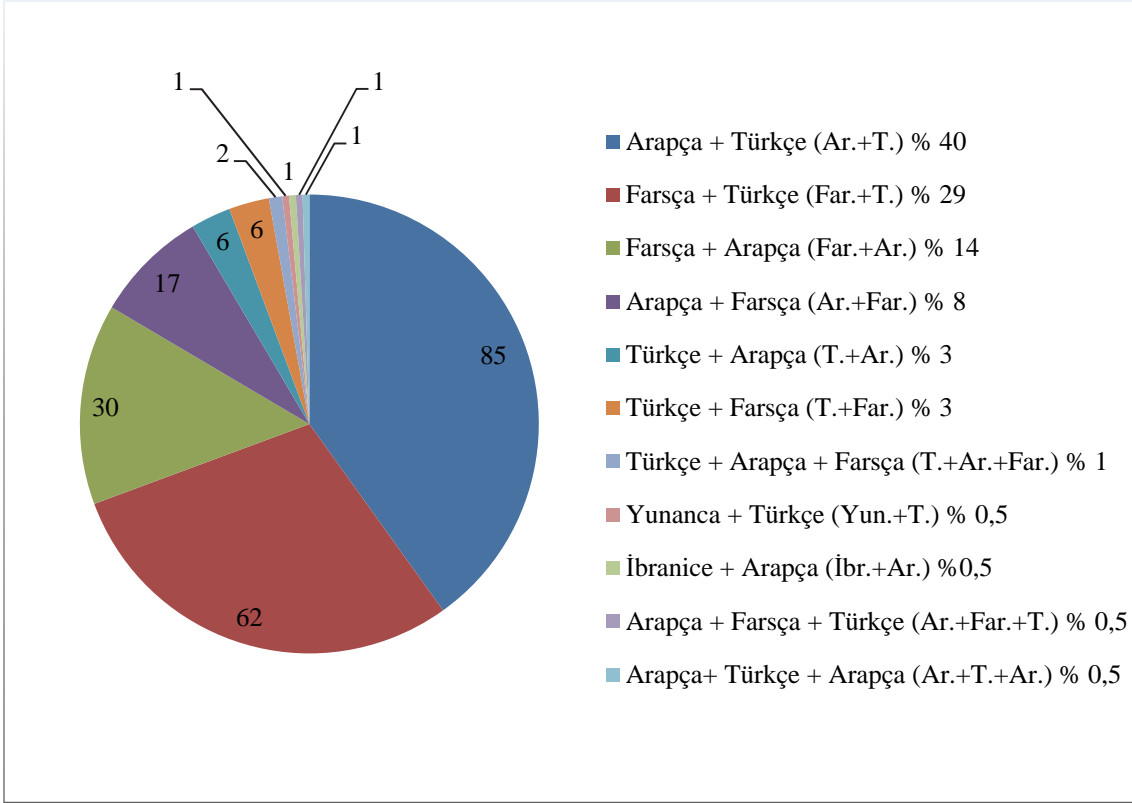

Grafik 1. Fatih Nüshasındaki Toplam Söz Varlığı

Fatih nüshasındaki toplam söz varlığını veren yukarıdaki grafiğe göre %49'luk oranla Türkçe ilk sırada yer almaktadır. Türkçenin bu oranı, ses değişikliklerinden dolayı madde başı yaptığımız sözcükleri çıkardığımızda % 1-2'lik miktarda azalırken, birleşik sözcükleri ve tüm deyimleri (1565 adet) ilave ettiğimizde % 65'lik bir orana yükselmekte, bunun yanında Arapça % 22'ye, Farsça % 9'a, "diğer grubu" da % 4'e gerilemektedir. Arapça ve Farsça kelimelerin İslâm ve tasavvufun terimleriyle birlikte Türk kültürüne girdiği düşünüldüğünde, konusu tamamen din ve tasavvuf olan bir eserde Türkçenin % 65'e varan bu oranı, Türkçenin yüksek ifade kabiliyetini ortaya koymaktadır.

Grafik-1'de yer alan "diğer grubu" yine aynı dillerin ortaklaşa oluşturdukları sözcük ya da sözcük gruplarından meydana gelen söz varlığıdır. Bu gruba giren söz varlıklarındaki yoğunluk, yapısında sırasıyla Arapça + Türkçe (% 40) ; Farsça + Türkçe (% 29) ; Farsça + Arapça (% 14) unsurların bulunduğu söz varlıklarıdır. Diğer grubundaki söz varlığının dağılımı şu şekildedir:

- Arapça + Türkçe (Ar.+T.): Madde başı 85 söz varlığı.
- Farsça + Türkçe (Far.+T.): Madde başı 62 söz varlığı.
- Farsça + Arapça (Far.+Ar.): Madde başı 30 söz varlığı.
- Arapça + Farsça (Ar.+Far.): Madde başı 17 söz varlığı.
- Türkçe + Arapça (T.+Ar.): Madde başı 6 söz varlığı.
- Türkçe + Farsça (T.+Far.): Madde başı 6 söz varlığı.
- Türkçe + Arapça + Farsça (T.+Ar.+Far.): Madde başı 2 söz varlığı.
- Yunanca + Türkçe (Yun.+T.): Madde başı 1 söz varlığı.
- İbranice + Arapça (İbr.+Ar.): Madde başı 1 söz varlığı.
- Arapça + Farsça + Türkçe (Ar.+Far.+T.): Madde başı 1 söz varlığı.
- Arapça+ Türkçe + Arapça (Ar.+T.+Ar.): Madde başı 1 söz varlığı.

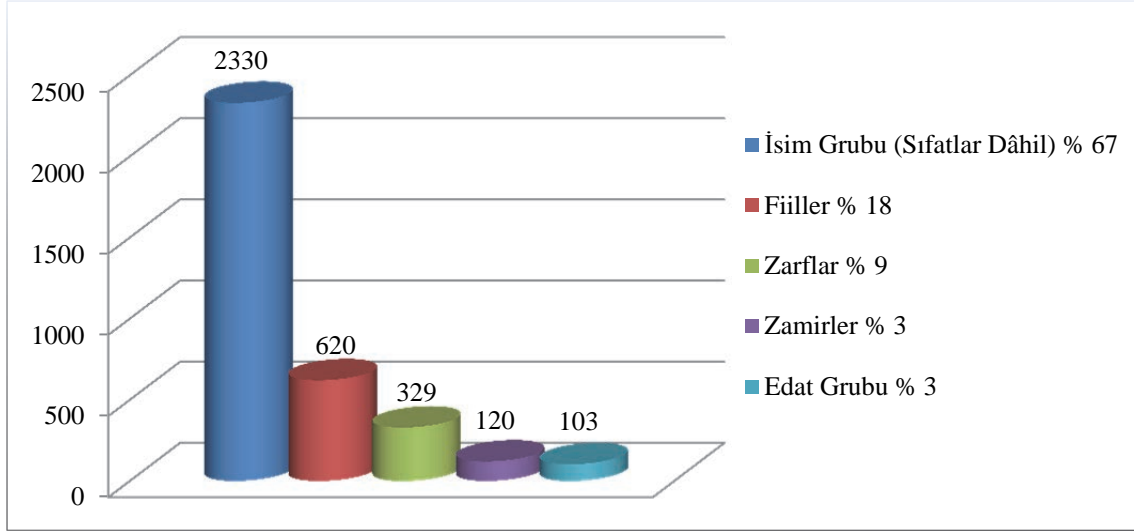

Grafik 2. Diğer Grubu Söz Varlığı

Fatih nüshası sözcük türleri bakımından incelendiğinde, söz diziminde aslî unsurlar olan isim ve fiillerin metnin genelinde önemli bir yer tuttuğu görülmektedir. Cins isimlerden başka, özel isimlerden genel tarihe ve özellikle dinler tarihine mal olmuş kişi isimlerinin ('*abdü'r-rezzāk, ādem, aḥmed, 'alī, 'anter, barāk, bukrāt, ca'fer, cālīnūs, cercīs, dāvud, ebu bekr, eyyūb, ferhād, fir'avn, ḥallāc-ı manşūr, hāmān, ḥamza, hārūt-mārūt, ḥavvā, ibrahīm, ibrahīm edhem, ilyās, 'imrān, 'īsā, isma'il, kārūn, leylā, loḳmān, maḥmūd, mecnūn, mevlānā, muḥammed, muḥṣafā, mūsā, nemrūd, nūh...*) çokluğu dikkati çekmektedir. Buna nazaran yer isimleri (*baḡdād, kāf, ken'ān, konya, mışır, rūm, tūr vs.*) daha az kullanılmıştır. Arapça ve Farsça isim köklerine getirilen Türkçe yapım ekleriyle oluşturulmuş az sayıdaki fiil dışında -ki bunlar da Türkçeye mal edilmektedir- tüm fiiller Türkçe kökenlidir. Zaman, durum, miktar, yön, vasıta ve şart bildirerek yüklemi tamamlayan zarflar da metinde azımsanmayacak miktarda kullanılmıştır. Zarfların büyük çoğunluğu Türkçe kelimelerden oluşmaktadır. Arapça ve Farsçadan gelme birkaç zamiri (*ho, ḥod, cümle, fülān*) saymazsak, metinde tamamen Türkçe zamirlerin kullanıldığını görüyoruz. Yine metnin önemli bir özelliği de edat grubunun çeşitliliği ve zenginliğidir. Edat grubuna giren sözcüklerden “çekim edatları” ile “karşılaştırma ve denkleştirme edatları” ayrı tutulursa unsurların çoğunun yabancı kökenli olduğu dikkati çekmektedir.

Dizin bölümündeki madde başlarını dikkate aldığımızda genel olarak metindeki sözcük türlerinin dağılımı ve grafiği şu şekildedir:

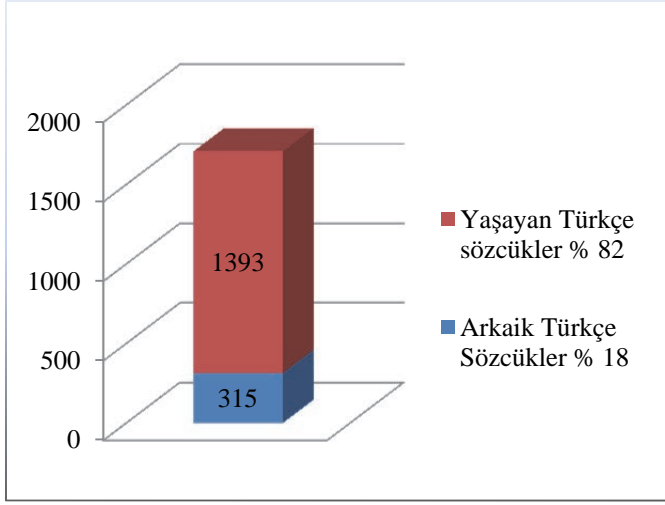
- 2330 madde başı isim grubu (sıfatlar dâhil).
- 620 madde başı fiil.
- 329 madde başı zarf.
- 120 madde başı zamir.
- 103 madde başı edat grubu.

Grafik 3. Metindeki Sözcük Türlerinin Dağılımı

Metinde Eski Türkçeden gelip Yûnus'un dilinde yaşayan günümüzde arkaik diyebileceğimiz veya yazı dilinde işlerliğini yitirip sadece ağızlarda yaşayan ya da bir iki kelimedede varlığını zor sürdüren sözcükler mevcuttur. Arkaik sözcüklerden bir kısmının metinde *Köktürk Yazıtları* ve *Dîvânü Lûgati't-Türk*'te gördüğümüz şekilleriyle, hiçbir değişikliğe uğramadan kullanıldıklarını görüyoruz. Metinde bugün için arkaik sayabileceğimiz sözcüklerden bazıları şunlardır: *aşşı* (fayda, yarar); *ayıt-* (söylemek, demek); *ayruşşı-* (başkalaşmak, başka türlü olmak, değişmek); *balkı-* (parlamak, ışık saçmak); *baylık* (zenginlik); *bulat-* (bulandırmak); *buş-* (öfkelenmek, kızmak); *buşu* (öfke); *çalap* (Tanrı, Allah); *çalın-* (yazılmak, çizilmek); *dal* (tat, lezzet); *degrit-* (dokundurmak, değdirmek, hareket ettirmek); *delim* (çok, birçok, fazla); *dilü* (dilek, arzu); *diñci* (haberci, casus, laf getirip götüreren); *dükeli* (hep, hepsi, bütün, herkes); *egin* (sırt, arka); *epsem* (sessiz, suskun); *esrük* (sarhoş); *genc yaz* (ilkbahar); *geñez* (kolay); *dütün* (duman); *gezek* (sıra, nöbet, kezik); *gözü* (ayna); *ınık-* (itaat etmek, boyun eğmek); *ilk yaz* (ilk bahar, bahar); *iñen* (çok, daha çok); *issi* (sahip, malik); *kağı-* (öfkelenmek); *keleci* (söz, dedikodu); *külmaş* (aldatıcı, hileci); *kulunç* (huy, hareket tarzı); *obrıl-* (çökmek, oyulmak); *oğrı* (hırsız); *ög* (akıl, çare); *öküş* (çok, fazla); *öndül* (mükafat, ödül); *şağınç* (emel, istek, arzu, amaç, düşünce); *şağış* (hesap, düşünce); *sin* (mezar, kabir); *şuşak* (tahta kova, su kabı); *süci* (şarap, içki içme); *söyün-* (sönmek, parlaklığı gitmek); *şeş-* (çözmek); *şam-* (damlamak, damla damla akmak); *şamu* (cehennem); *taşra* (dışarı); *şayın-* (kaymak, sürçmek) *tutaş* (yakın, komşu); *uçmak* (cennet); *uşağ* (gafil, gevşek, tembel, isteksiz); *uşat-* (parçalamak, ufaltmak); *yarağ* (hazırlık, levazım, teçhizat); *yarlığa-* (mağfiret etmek, suç bağışlamak); *yavı* (kaybolmuş, kayıp, yitik); *yavlağ* (pek, çok, gayet); *yazu* (amel defteri); *yazuğ* (günah, cürüm); *yed-* (çekmek, yedekte götürmek); *yıyl-* (koklamak); *yort-* (koşmak, sürekli yol yürümek); *yumış* (hizmet, vazife, iş).

Metin baştan sona tarandığında bugün için arkaik kabul edebileceğimiz kelime sayısı 300 civarında olup bu sözcüklerin metindeki tüm Türkçe sözcüklere oranı yaklaşık %15-20 arasındadır:

Grafik 4. Metindeki Türkçe Sözcüklerin Kullanımsal Değerleri

Grafikte de görüldüğü gibi Yûnus Emre'nin şiirlerini değerli kılan unsurların başında, yaşayan bir Türkçenin baskın olarak kullanılmasının etkili olduğunu görüyoruz. Yûnus'tan bu yana metindeki yabancı sözcüklerden çoğunun da İslâm ve tasavvuf dolayısıyla toplum tarafından benimsenip asırlarca kullanıldığı ya da en azından anlamlarının bilindiği düşünüldüğünde, yabancılık çekilebilecek Arapça-Farsça sözcüklerle arkaik sözcüklerin metindeki tüm sözcükler içindeki oranı yaklaşık %8-10'a düşmektedir. Üstelik bu tür sözcüklerin çoğunun, metnin genelinde kullanılma sıklığı diğerlerine göre daha azdır.

Yûnus'un şiirinde gördüğümüz en belirgin dil özelliklerinden biri, onun Türkçe, Arapça ve Farsça'ya ait aynı veya yakın anlamlı sözcükleri metnin geneline serpiştirmiş olmasıdır:

- aşşı, kazanç* (T.) - *kesb* (Ar.) - *kâr, sūd, tumâr* (Far.)
ayağ-1 (T.) - *kađeh* (Ar.) - *peymâne, piyâle* (Far.)
çalap, Tanrı (T.) - *Allah* (Ar.)
deñiz, yaş (T.) - *bahr, 'ummân* (Ar.) - *deryâ* (Far.)
esriük (T.) - *ser-ğoş, ser-mest* (Far.)
göñül, yürek (T.) - *kalb* (Ar.) - *revân, dil-2* (Far.)
şayru (T.) - *ğasta* (Far.)
sevi, sevü (T.) - *'ışk* (Ar.)
şamu (T.) - *cehennem* (Ar.)
uçmağ (T.) - *cennet* (Ar.)
uş, öğ (T.) - *'akıl, dimâğ, fikir, ħavşala* (Ar.)

Yûnus'un en başarılı olduğu konulardan biri deyimleri ustaca kullanan bir şair olmasıdır. O, halkın günlük hayatında dilinden düşürmediği benzetmeleri, deyimleri, deyişleri ve atasözlerini şiirinde halkın ağızındaki şekliyle ve ustaca kullanmıştır. Yine bunların dışında şair, anlam derinliği taşıyan tasavvufî deyim ve atasözleriyle söz sanatlarını kurgularken de Türkçeyi belkemiği olarak kullanmıştır:

- ağ üstine kara dizmek*: "Ak olanı kara yapmak, ümmî olmak." (131r4)
ağzına şekker almak: "tadı ve etkisi olan ilahi sözler söylemek" (57v5)
'aklı beleşde kımak: "Aklını kullanamamak." (168v1)
anadan toğmuş gibi gelmek: "Anadan doğmuş hâliyle, tertemiz olmak." (120v6)
ayağı ħâkin başuña tâc eylemek: "Ayağı toprağını başına taç etmek." (43v1)
bağrını baş eylemek: "Yüreğini yaralamak." (191r6)
balığı taşa şalmak: "Çok zor durumlara düşmek." (42v1)
baş çatmak: "Baş başa vermek." (75r1)
bêlin bükmek: "Çaresizlik içinde bırakmak." (137r1)
beşi bir eylemek: "Cemaat oluşturmak." (65r1)

- bir berke degmemek*: “Yaprak kadar deęeri olmamak.” (40r5)
bir yufkaya kıyamamak: “Az bir şey bile feda edememek.” (98v4)
boyun vermek: “İtaat etmek, boyun eğmek.” (43r4, 97r2)
çöpi depretmemek: “Çöpü kumuldatmamak.” (21v3)
döşeginde oturmak: “Rahat konumunu sürdürmek.” (22v6)
eginleri bütün karınları tok: “Sırtı pek karnı tok.” (10r2)
gözün bıyar eylemek: “Çok ağlamak.” (187v1)
kan içmek (içdüğü kan olmak): “Adam öldürmek, cânîlik etmek.” (92r5)
katrân kabına balı koymamak: “İyi şeyleri kötü yerde ziyan etmemek.” (45r4)
kendü yedüğün kendüden sakınmak: “Çok cimri olmak.” (31v5)
kuyı kazup kendü düşmek: “Kendi kazdığı kuyuya düşmek.” (31v4, 162r3)
ögini dermek/ögini dërmek: “Aklı başına gelmek, aklını toplamak.” (16v5, 29r2, 97r1)
sözü kıya yankusına beşzemek: “Kendi söyleyip kendi dinlemek.” (189r5)
uşşunu 'aklunu almak: “Aklını başından götürmek.” (185r1)

Yûnus'un eserinde yabancı unsurlarla ilgili özellikler de vardır. Bu özelliklerden göze çarpanlardan biri, yabancı sözcüklerin kimi zaman Türkçe söyleyişlere uydurulması konusudur:

- çırāğ* (Far. çerağ'dan): Mum, fitil, ışık, kandil.
dānişman (Far. dāniş-mend'den): Danışılan kimse, fakih, bilgin; hoca.
eşkere (Far. āşikār'dan): Aşikâr, açık.
eşkeret- (Far.+T. āşikâr etmek'den) Açığa vurmak, belli etmek.
havuf (Ar. havf'dan): Korku, havf.
kebür (Ar. kibr'den): Kibir, büyüklenme.
mümkür (Ar. mümkir'den): inkâr eden, kabul etmeyen.
pilân (Far. palâs'tan): Çul, bez, çaput.

Yûnus'un eserinde yabancı unsurlarla ilgili gözümüze çarpan bir başka özellik Arapça ve Farsça kurallara göre kullanılmış sözcük ve kurulmuş tamlamalardır: *âb-ı hayât* (hayat suyu); *bî-gümân* (şüphesiz); *bî-karâr* (kararsız); *el-ğamdüli'llâh* (Allah'a hamdolsun!); *e'l-ğalbü mine'l-ğalbi* (kalpten kalbe, gönülden gönüle); *feth-i bâb* (kapı açmak); *fevka'l-'ulâ* (en yüce, en üst); *ğayr u şer* (hayır ve şer); *ğırka-püş* (hırka giyen); *'ilm ü hikmet* (ilim ve hikmet); *sebük-bâr* (yükü hafif); *ser-gerdân* (başı dönen); *taht u tâc* (taht ve tac).

Metinde yer yer yabancı unsurların Türkçe unsurlarla birlikte kullanıldığını da görüyoruz (Yesirgil, 1963, 16). Bununla ilgili örneklerde “u, ü” bağlaçları ön plana çıkmaktadır: *ay u güneş* (198r6); *ay u yıl* (16v3, 72v2); *dün ü gün* (67v6, 74v7, 93r5); *dün ü günün* (168r2); *et ü deri* (141r5); *et ü süñük* (114r4); *sen ü ben* (189v4, 190r5, 191r4); *yaz u kış* (25v5, 129r5, 155r5)

Metnin kimi yerlerinde Kur'ân'dan alınmış bazı sözlerin aynen veya ima yoluyla aktarıldığını da görmekteyiz ki bu durum, Yûnus'un eğitim ve kültür seviyesinin yüksekliğini de ortaya koymaktadır:

- kālû belâ*: “Evet dediler.” (77v3, 118r3, 122r4)
lâ taknefû: “Umut kesmeyin.” (82v1)
len terânî: “Beni hiç göremezsin.” (169v6)
men 'aleyhâ fân: “Yeryüzünde bulunan her canlı yok olacak. Ancak azamet ve ikram sahibi Rabbinin zatı baki kalacak.” (140v5)
naħnu kasemnâ: “Biz paylaştırdık.” (201r7)
tezra'û: “Ekiniz, ektikleriniz.” (110v5)

XIII. yüzyılın ve tüm Türk edebiyatının en önemli şairleri arasında yer alan Yûnus Emre'nin yüksek kültür seviyesine paralel olarak dili kullanmada oldukça başarılı bir şair olduğunu, yerli ve yabancı unsurları da dikkate aldığımızda yaşadığı dönemin tüm dil özelliklerini yansıttığını söyleyebiliriz. Yûnus'un eseri, hem Türkçenin geçmişi ile geleceği arasında bir köprü vazifesi görmüş, hem de gösterdiği söyleyiş özellikleri bakımından halkın ve tahsil görmüş kesimin dillerini birbirine yaklaştırmıştır. Onun dili, yaşadığı dönemde herkesin bildiği kelimeleri kullanarak bunlara derin anlamlar yükleyebilmesi ve bunları kesintisiz olarak art arda sıralayabilmesi bakımından oldukça başarılı bir ilham dilidir.

İmla

Metnin değişik yerlerinde müstensihden kaynaklanan yazım hataları vardır. Bu hataların başında metinde bazı sözcüklerin eksik yazılması gelmektedir. Ayrıca bundan başka harf ve hareketlerin yanlış yazımı, harf eksikliği, fazladan yazımlar ve yanlış sözcük yazımı şeklinde yazım hataları bulunmaktadır.

Metinde sözcüklerin yazımında bir istikrar yoktur. Müstensih, bazı sözcükleri metnin değişik yerlerinde farklı şekillerde yazmıştır. Yine yazımla ilgili olarak eski Uygur imla geleneğinde olduğu gibi müstensih, kök ve ek arasında bitişik yazılması gereken harfleri bazen ayrı olarak yazmıştır:

bilişlik (بِلِشْ لِكْ) 149r4; *eksüklik* (اَكْسُكْ لِكْ) 77r4.

Metinde ünlüler, hem harf hem de hareke ile gösterilmiştir. Nüshamızda uzun ünlüyle yazılmış Türkçe sözcükler de bulunmaktadır; fakat bu konuda bir istikrar söz konusu değildir.

Metinde bazı ünsüzlerin yazımında da istikrar yoktur. /ç/ ve /p/ sesleri (ج) ve (ب) şeklinde yazıldığı gibi, (چ) ve (پ) şeklinde de yazılmıştır:

pes (پِسْ) 25v5; *pes* (پِسْ) 48r5; *bıçak* (بِچْ) 118r6; *bıçak* (بِچْ) 201r1.

Yine sin (س) ve sat (ص) ayrımı yapılmasına rağmen metinde aynı kelimenin hem sin (س) hem de sat (ص) ile yazıldığı örnekler mevcuttur:

şakal (صَقْلْ) 114v5; *şakal* (سَقْلْ) 75r5; *şakla* (سَقْلَهْ) 143v6; *şaklarıdı* (صَقْلَرْدِي) 132r5; *şuç* (صُوحْ) 50r5; *şuçdur* (صُوحْدُرْ) 76v1.

Ses Bilgisi

Eski Anadolu Türkçesi devresine ait olan metin, Batı Türkçesinin ses özelliklerini bünyesinde barındırmaktadır.

Metin yapım eklerinin çeşitliliği ve örnekleri bakımından oldukça zengin bir metindir. Az sayıda da olsa bazı sözcüklerde ek uyumsuzluğu görülmektedir:

ādemlik 139v4; *cāhillik* 116v2; *gāfillik* 14r6, 26r4; *kādımlıg* 3r6; *peşmānlik* 182r6; *şūfīlik* 91v1; *şeyhlik* 76r6; *zālimlik* 115v6.

Dönemin bir özelliği olarak bazı köklerde ve eklerde yuvarlaklaşma eğilimi görülmesine rağmen, bu kök ve eklerin düz şekilleriyle ilgili örnekler de mevcuttur.

Metinde +a, +den, +dan eklerinin lokatif (bulunma hâli) görevini üstlendiği yerler de vardır: *gelmedin dedün haqquma kem deyü* 208v2; *cehennemden yarın bākī kalasın* 156r3; *bundan* 134v6.

Metinde ünlü nöbetleşmeleriyle ilgili en dikkat çekici nöbetleşmelerin başında e/è nöbetleşmesi gelmektedir. Bazı sözcüklerin hem /i/ (è) hem /e/i şekillerinin metinde yoğun olarak kullanıldığını görüyoruz. Bundan başka /u/ ve /ü/ nöbetleşmeleriyle ilgili çokça örnek mevcuttur.

Bazı örneklerde dönemin de bir özelliği olarak son hecelerde yuvarlaklaşma ön plana çıkmaktadır.

Metinde ünlülerle ilgili en fazla görülen ses olayı ünlü düşmesi ve ünlü kısılmasıdır. Bunlardan ünlü kısılması *bezirgen* 133r6; *bī-çere* 15r5; *cebre'ıl* 120v5; *dünye* 96r4; *düşmen* 14r5; *pādişeh* 34v4; *şeh* 6r1; *terezü* 83v4; *terse* 96r2; *teze* 134v3; *tiryek* 109v5; *zīre* 68v5 örneklerinde görülmektedir.

Kelime başı *b-/m-* nöbetleşmesi açısından metinde */b-/nin* hâkim olduğunu, */m-/li* kullanımının sadece bir sözcükte (“*men*” şahıs zamiri) olduğunu görüyoruz:

bu 'âlem-i keşretde sen yūsuf u men ya 'kūb 160v2.

Ünsüz nöbetleşmelerinden en yoğun kullanılanlar *-k/-ğ* nöbetleşmesi ile *t-/d-* ; *-t-/d-* ; *-t/-d* nöbetleşmeleridir. *-k/-ğ* nöbetleşmesi *bahın-* 23r5; *uyku* 23r2 / *uyhu* 15r6; *yoksa* 158v4 / *yohsa* 117v2; *yoksul* 92r5 / *yohsul* 68v1 örneklerinde bulunmaktadır.

Şekil Bilgisi

Yûnus’un dilinde Eski Türkçeden gelme bazı dilsel biçimler de görülmektedir. Bildirme eki olarak adlandırılan ve bugün yazı dilinde kullanımdan düşmüş eskiye uzanan ekler, Yûnus’ta çokça kullanılmıştır. Bu eklerden I. teklik şahısta “-*Am*; -*vam*, -*ven*; *vanun*; -*in*” ekleriyle ilgili olarak şu örnekleri verebiliriz:

bahāduram 20v4; *yûnus'am* 71v6; *benem* 71v2, 71v6, 84v5; *bezirgenem* 133r6; *esrükem* 142v3; *konuqvam* 142v5; *lāyıkvam* 142r6; *benven* 194v3; *olvanın* 123r3, 123r3; *niçe benin dēyene sihek üşdi* 11v4.

Aynı ekin III. teklik ve çokluk şahıs şekilleri olan “*durur*; -*dUr*” ile ilgili olarak örnekler mevcuttur:

ol durur 3r2, 10r3, 170r2; *yok durur* 50v2, 50v3, 88r1; *hağdur* 109v2, 118v4, 172v4; *hoşdur* 90r5, 124r6, 131v3; *toğrulıkdur* 177v2, 199r4; *hağke'l-yağındür* 3v4, 3v6; *muğaldür* 9r5, 21v6, 32r4; *pertevindendür* 3r6, 3v9, 3v10; *erenler durur* 7v3; *bunlardur* 57r4; *olardur* 108v6; *dostuğ evi göğüllerdür* 126r5; *erenlerdür* 10v2; *zebûnsuz kimselerdür* 5v1.

Bu ekin “*durur*” şekli bugün yazı dilinde tamamen kullanımdan düşmüştür. Yine aynı ekin I. çokluk şahıs şekli “-*Uz*, -*vUz*,”den “-*vUz*” şekli de bugün yazı dilinde kullanılmamaktadır. Metinde bu ekin I. çokluk şahısına ait iki şekliyle ilgili örnekler mevcuttur:

aşıldan biz yoğuz 100r6; *ne bakır u tuncındayuz* 96r4; *ne tersenün ħācındayuz* 96r2; *biz t̄alib-i 'ilmelerüz* 70v5; *dünyā teferrücindeyüz* 96r3; *ne nefsumüz içindeyüz* 96r1; *'āşıkşavuz* 104r3.

Eski Anadolu Türkçesinin gelecek zaman kipi eki olan “-*IsAr*” da günümüzde kullanılmayan şekillerdendir: *vēriserem* (vereceğim); *yazılısar* (yazılacak); *söyleniser* (söylenecek) ... vb.

Emir kipinin bugün eksiz olan II. teklik şahısı, Yûnus’ta hem “-*Gil*” hem de “Ø” (eksiz) şekliyle karşımıza çıkmaktadır:

-*Gil*

varğil ayıtğil mūsā 187v5, 188r3; *yēdi tamuda yanğil her birinde küil olğil* 147v6; *kesgil ħarāmdan elün çekgil gaybetden dilün* 75r7; *şīrīn ħulklar eylegil tatlu sözler söylegil* 91v6; *ya sevgil dünye dutğil ya sevgil yol iletgil* 79v2; *ağa göre yüri dirligün eyle* 47r1; 185v5; *namāzı kıl zikr eyle elün götür şükr eyle* 174v1; *yûnus gel gör 'āşıkları* 177r3.

Bugün sıfat-fiil ekleri arasında yaşayan “-*AsI*”, Eski Anadolu Türkçesinde -*acak*, -*ecek* anlamı veren eklerdendir ve Yûnus’un eserinde bu ekle ilgili bolca örnek vardır:

baş kırtarası yer gerek 111r5; *bundan böyle nolasını degme 'akıl şerħ etmeye* 128r4; *niyāz*

kılası er gerek 111v1; *cevāb vēresi hāl gerek* 111v2; *kimesne begenesi hūsi yokdur* 34v1; *ne kapu vardur giresi ne yēmek vardur yēyesi* 194v2.

Yûnus'un eserinde zarf-fiil eklerinden bugün oldukça işlek olan “-Up; -(y)Up; -ip” eki kullanılmakla birlikte, bu ekin bugün yazı dilinde kullanımdan düşen “-UbAn; -iben; -UbAnI” (-arak, -erek anlamı verir) şekilleri de mevcuttur:

çağıruban muştulayam 143r4; *dutuşuban yandum ben* 153v5; *'ışk denizine taluban deryā-yı 'ummāndayidum* 132r4; *böyle laţif bezenüben böyle şîrîn düzenüben* 62r4; *'izz ü nāzdan geçülen tertîbler terk edüben* 105v5; *yûnus esriyüben düşdi şuşakda* 95r4; *ikiligüm degşürüben* 126r6; *hep koyubanı kaçdılar Allāh saña şundum elüm* 125v4; *kişi yeñi geline bakubanı toyamaz* 98v5; *ölümünü ajubanı dün ü gün ağlamak gerek* 110r4; *içerü girübeni ne varın bilmediler* 79r2; *murdār dünyāya bulaşan devşirübeni dürişen* 67v5; *zühre yere inübeni sâzin nûvaht eylerise* 58r4.

Sonuç

XIII. yüzyıl sufisi olan büyük Türk şairi Yûnus Emre, kişilik olarak yaşadığı yüzyılın siyasal, sosyal ve kültürel yapısını aksettiren bir ayna olarak karşımızda durmaktadır. Yûnus yaşadığı çağla tam olarak bütünleşmiş, gerek kişiliği, gerek sanatının özü ve bu özden doğan mesajları, gerekse dili ile zamanımıza doğru yansımıştır. Bu yansımayı iyi görebilmek için onun yaşadığı çağın tam olarak bilinmesine ihtiyaç vardır. Bunun için Yûnus'un hayatını ve düşüncesini aydınlatacak yeni ve sağlam belgelere her zamankinden daha fazla ihtiyaç duyulmaktadır.

Şu ana kadar iki çalışmasını bildiğimiz Yûnus'un sanatının fikrî yönünü İslâm kültürü, sanatının sunuş ve şekli yönünü ise millî unsurlar oluşturmaktadır. Yûnus, Mevlânâ'nın Şems-i Tebrizî'de gördüğü bir kişilik olup, ehl-i sünnet bir anlayışa sahiptir ve sanatının gayesi halkı irşat etmek üzerinedir. O da tıpkı İbn-i Arabî, Mevlânâ gibi geçici dünya hayatında insanın kendi nefsinde olan yolculuğunu anlatır. Vahdet-i Vücûd felsefesi Yûnus'un sanatındaki en kalın çizgidir.

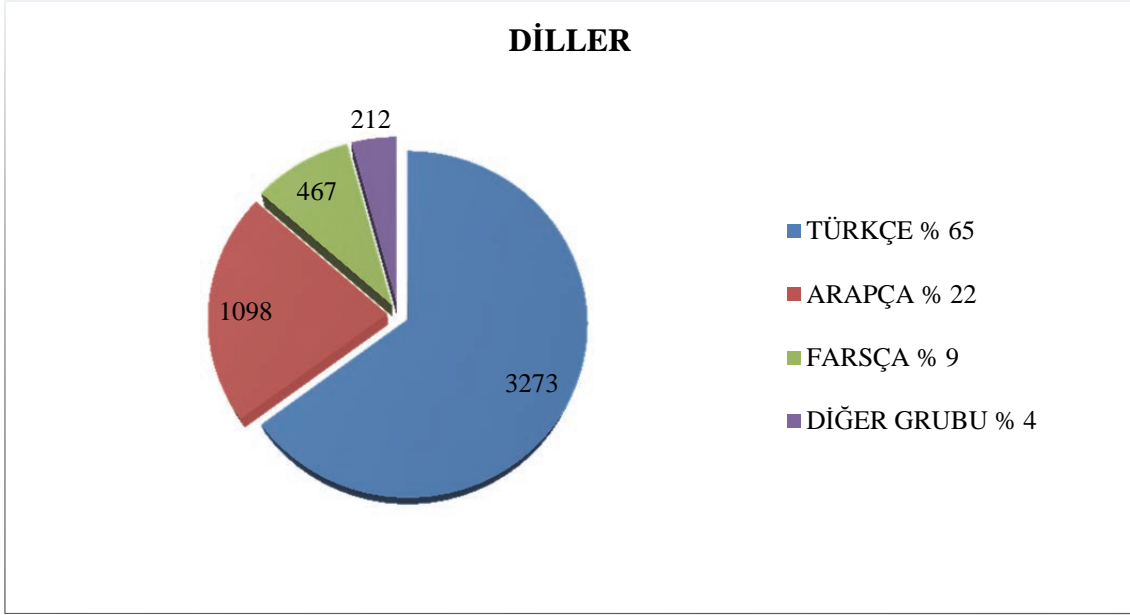
Yûnus'un şiirinde lirizm, özellikle Dîvân'da, en üst düzeyde olmasına rağmen, didaktik öğeler de metnin her tarafına sinmiştir. Çünkü Yûnus, lirizmin en kuvvetli olduğu çoğu şiirinde bile öğreten bir modeldir.

Metinde sözcük türlerinin kullanım oranlarıyla ilgili şöyle bir sonuç çıkmıştır: İsim ve sıfatlar % 67, fiiller % 18, zarflar % 9, zamirler % 3 ve edat grubu % 3. Metin özellikle asıl sayı sıfatları bakımından zengindir. Asıl sayı sıfatları, daha çok din ve tasavvuf açısından özel anlamlar taşıyan sayılardan oluşmaktadır. Bunun yanı sıra metnin zarflar ve edatlar bakımından zengin oluşu da dikkat çekicidir. Zarflar, köken bakımında Türkçe ağırlıklıdır; edatlar ise Arapça ve Farsça ağırlıklıdır.

Metinde bulunup günümüzde arkaik diyebileceğimiz ekler de mevcuttur. Bildirme ekinin I. teklik şahıstaki “-am, -em; -vam, -ven; vanun; -in” şekilleri ile aynı ekin III. teklik ve çokluk şahıs şekli olan “durur”; yine bildirme ekinin I. çokluk şahısının “-vuz, -vüz” şekilleri arkaik eklerdendir. Bunlardan başka gelecek zaman kipi eki olan “-ısar, -iser”; zarf-fiil eklerinden “-uban, -üben; -iben; -ubanı, -übeni” şekilleri de günümüzde yazı dilinde kullanılmayan eklerdendir.

Yardımcı fiillerle yapılan birleşik fiillerden *ētmek, eylemek, kılmak, olmak, vērmek* yardımcı fiilleriyle yapılanlar metinde önemli bir yer tutmaktadır. Yûnus, özellikle “Vahdet-i Vücûd”u özdeşleşme şeklinde anlatırken bunlardan *olmak* yardımcı fiillini şiirlerinde çokça kullanmıştır.

Metinde madde başı 3502 söz varlığı mevcuttur. Bunun içinde 1708 söz varlığı ile Türkçe, ilk sırada yer almaktadır. Buna birleşik ifadeleri ve incelediğimiz tüm deyimleri ilave ettiğimizde Türkçe en az % 65'lik bir orana ulaşmakta ve karşımıza şöyle bir grafik çıkmaktadır:

Grafik 5. Diller

Bu grafikte Türkçe dışında kalan % 35'lik kısım din ve tasavvuf dolayısıyla dilimize gelen sözcükler olup bu sözcüklerin büyük çoğunluğu Yûnus'tan bu yana halk tarafından kullanılan veya en azından anlamı bilinen sözcüklerdir. Bunun yanında anlamı bilinemeyecek az sayıda sözcüğün metindeki kullanım sıklığı da oldukça düşüktür.

Metinde arkaik denilebilecek 300 civarında sözcük bulunmakta ve bunun metindeki bütün Türkçe sözcüklere oranı yaklaşık % 15-20 civarındadır.

KISALTMALAR

Ar.	: Arapça.	MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı.
Erm.	: Ermenice.	r	: Recto. Sayılarla birlikte verilen r'ler Fatih nüshasında nüsha açıkken sağ taraftaki sayfalarda bulunan beyit veya mısralardır.
Far.	: Farsça.	T.	: Türkçe.
İbr.	: İbranice.	v	: Verso. Sayılarla birlikte verilen v'ler Fatih nüshasında nüsha açıkken sol taraftaki sayfalarda bulunan beyit veya mısralardır.
Lat.	: Latince.	Yun.	: Yunanca.
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı.		

İŞARETLER LİSTESİ

A	: a, e	Ø	: Zero, eksiz, fonksiyonu olduğu halde şekli olmayan sıfır değer.
I	: i, i	//	: Fonem parantezi.
U	: u, ü	-	: Gramer bölümünde fiil kökünü, fiille bağlanmayı gösterir. Dizin bölümünde fiil köklerinin yanısıra tüm ekleri de göstermek için kullanılmıştır.
G	: ğ, g	+	: İsimle bağlanmayı gösterir.
K	: k, k		

KAYNAKÇA

- Aksoy, Ö. A., & Dilçin, D. (2009). *Tarama Sözlüğü* (8 Cilt). Ankara: TDK Yayınları.
- Atalay, B. (2006). *Dîvânü Lûgati't-Türk Dizin* (Kaşgarlı Mahmud), C: IV. Ankara: TDK Yayınları.
- Ayverdi, İ. (2011). *Misalli Büyük Türkçe Sözlük* (3 cilt). İstanbul: Kubbealtı Lugatı.
- Babacan, V. (2013). *Yûnus Emre'nin Risâletü'n-Nushiyye'si ve Dîvân'ı* (Giriş-İnceleme-Metin-Dizin). Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Antalya: Akdeniz Üniversitesi.
- Banarlı, N. S. (1987). *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*, C: I. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Caferoğlu, A. (2011). *Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü*. Ankara: TDK Yayınları.
- Cin, A. (2011). *Türk Edebiyatının İlk Yusuf ve Züleyha Hikâyesi, Ali'nin Kıssa-yı Yusuf'u*. Ankara: TDK Yayınları.
- Gölpınarlı, A. (1992). *Yûnus Emre ve Tasavvuf*. İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- Gölpınarlı, A. (2004). *Tasavvuftan Dilimize Geçen Deyimler ve Atasözleri*. İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- Gölpınarlı, A. (2010). *Yûnus Emre Hayatı ve Bütün Şiirleri*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Gülsevin, G. (2007). *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler*. Ankara: TDK Yayınları.
- İz, F. (1991). *Yûnus Emre The Great Turkish Mystic-Büyük Türk Mutasavvıfı: Seçme Makaleler*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Köprülü, M. F. (2007). *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*. Ankara: Akçağ Basım Yayım.
- Ocak A. Y. (1999). *Osmanlı İmparatorluğu'nda Marjinal Sufilik: Kalenderîler*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Schimmel, A. (1999). *İslâmın Mistik Boyutları*. İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- Tatçı, M. (2008a). *Risâletü'n-Nushiyye Tekitli Metin*. İstanbul: H Yayınları.
- Tatçı, M. (2008b). *Yûnus Emre Dîvânı İnceleme*. İstanbul: H Yayınları.
- Tatçı, M. (2008c). *Yûnus Emre Dîvânı Tekitli Metin*. İstanbul: H Yayınları.
- Timurtaş, F. K. (1992). *'Türkiye Edebiyatı'. Türk Dünyası El Kitabı*. Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları.
- Timurtaş, F. K. (1980). *Yûnus Emre Dîvânı*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Timurtaş, F. K. (2005). *Eski Türkiye Türkçesi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Uludağ, S. (2001). *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- Ülken, H. Z. (2005). *İslâm Düşüncesi*. İstanbul: Ülken Yayınları.
- Yesirgil, N. (1963). *Yûnus Emre*. İstanbul: Yeditepe Yayınları.
- Yûnus Emre Dîvânı* (Tıpkıbasım). (1991). Ankara: Kültür Bakanlığı.